

MAJA BORIN
PO MOTIVIH BENA MINOLIJA

Vilinček

Detektivska dogodivščina

PEDAGOŠKO GRADIVO

pripravila Larisa Javernik

www.sng-mb.si/prvi-prizor

1 O predstavi

MAJA BORIN

PO MOTIVIH VILINČKA Z LUNE BENA MINOLIJA

Vilinček

50 min, brez odmora

Vilinček Matevž Biber

Medo Davor Herga

Milko Ivica Knez

Cepetulja Eva Kraš, Mojca Simonič

Žabonka Mateja Pucko

Pavlihec Viktor Meglič

režiserka Branka Nikl Klampfer

dramaturginja Maja Borin

scenografka in kostumografka Vasilija Fišer

glasbeni opremljevalec in koreograf Ivica Knez

lektor Janez Bostič

oblikovalec svetlobe Franci Rampre

oblikovalka maske Mirjana Djordjević

premier

Mali oder SNG Maribor, 20. september 2007

priporočena starost: 4+

Vizualno inovativna predstava *Vilinček* je zasnovana na priredbi dramaturginje Maje Borin, ki je adaptirala znano dramsko besedilo *Vilinček z Lune* nizozemskega igralca in dramatika Bena Minolija. Njegovo besedilo je bilo na slovenskih odrih prvič uprizorjeno v šestdesetih letih 20. stoletja.

Vilinček je zaljubljen v tišino in ne uporablja besed – pravijo, da je padel z Lune. Znajde se med prismuknjenimi, zabavnimi in živahnimi lik: vsevedno pevko Žabonko, sladkosnedim nagajivčkom Pavlihcem, ljubko trmoglavo Cepetuljo, lenobnim šefom Medom in detektivskim Milkom. Na obisk pride ravno sredi sezone obiranja zlatih hrušk in priprav na slavnostno prireditev. Ko začnejo zlate hruške skrivnostno izginjati, se junaki lotijo detektivske akcije, da bi prišli do dna nerodni zadevi.

Zabavna predstava je polna skrivnosti, presenečenj in preobratov, hkrati pa izpostavlja teme, ki se dotikajo drugačnosti, načinov sporazumevanja, odgovornosti, prijateljstva, medsebojnega spoštovanja in sobivanja.

Ivica Knez kot Milko. *Vilinček*. Drama SNG Maribor. Foto: Sandra Požun.

1 Pogovarjajmo se

Z otroki se pogovarjamo o predstavi. Spodbudimo jih, da obnovijo zgodbo, pri tem pa skušajo izpostaviti čim več zanimivih dogodkov in drugih informacij. Posredujejo naj svoje vtise.

O DOGAJANJU

Pogovor

Na kaj se pripravljajo junaki v predstavi? Kdo jih obišče? Kdo obiskovalca prvi opazi? Kdo ga poimenuje? Kako se Vilinček obnaša? Kako je sprejet? Kdo straži zlate hruške? Kdo in zakaj prvi poje hruške? Kdo opazi, da nekaj hrušk manjka? V kakšnem položaju se znajde Vilinček? Koga okrivijo za krajo manjkajočih hrušk? Kako se junaki odzovejo, ko hruške izginejo?

Na sestanku o problemu manjkajočih hrušk junaki poskušajo ugotoviti, kaj se je zgodilo s hruškami. Kakšna mnenja o problemu imajo posamezni junaki? Kdo igra na piščal? Kakšen načrt pripravi Cepetulja? Koga zalotijo pri ponovni kraji? Kako se odzove Milko, ko ugotovi, da so izginile čisto vse hruške?

Kako se junaki pripravljajo na slavlje? Kakšen načrt pripravijo, da bi ujeli tistega, ki zares krade hruške? Ali ujamejo pravega krivca? Ali na koncu Vilinčka sprejmejo medse? Ali se naučijo njegove govornice?

O ELEMENTIH PREDSTAVE

Uprizoritev se močno osredotoča na karakterizacijo likov. Temu je prilagojena tudi igra igralcev, ki junakom skozi izrazite telesne gibe vdahnejo svojevrsten značaj.

Najizrazitejši vizualni del predstave so scena in kostumi.

Prostor dogajanja je narava. Na sredini odra je postavljeno drevo hruške. Oder predstavlja neravna, rjava površina, ki spominja na deblo drevesa in ima več vratc, skozi katera igralci vstopajo in izstopajo. Vratca so obložena z materialom, ki spominja na mah. Scena igralcem omogoča, da se po njej sprehajajo, plezajo, drsajo, skačejo in skrivajo.

Celotna barvna shema opreme črpa iz narave, prevladujejo odtenki rjave, zelene in modre.

Tej ideji so prilagojeni tudi rjavkasti kostumi. Igralci imajo na glavah razmršene lasulje in podaljšane nosove. Ustvarjajo vtis gozdnih, celo vilinskih bitij.

Zanimiv vir svetlobe sta dva hrošča, ki ju Vilinček prinese s seboj in ju ljubeznivo čuva. Ta svetloba je na začetku majhna in se na koncu, ko ga junaki sprejmejo v svojo družbo, tako kot njihovo prijateljstvo, okrepi.

Pogovor

Otroci opišejo dogajalni prostor. Kakšna je scena? Kakšni so kostumi? Ali igralci uporabljajo rekvizite? So opazili lučne spremembe, ko na oder stopi Vilinček? So opazili hrošča, ki oddajata svetlobo? So zaznali nasprotja, ki se vzpostavijo z uporabo svetlobnih poudarkov? Kako zaznavajo nasprotja med živahnimi, zgovornimi junaki v primerjavi s tihim Vilinčkom?

O OSEBAH

Žabonka, Cepetulja, Pavlihec, Milko in Medo živijo v skupnosti, v kateri vsak izmed njih zavzema določen položaj. Čeprav so si vizualno precej podobni, se značajske močno razlikujejo. Vilinček, ki od zunaj (oz. od zgoraj) vstopi v njihov svet, po vedenju predstavlja popolno nasprotje. Stik različnih značajev med junaki sicer sproža nekatera trenja in nesporazume, a jih hkrati bogati in jim omogoča, da se učijo drug od drugega. Junaki spominjajo na nekakšna gozdna vilinska bitja. Njihova imena izhajajo iz značajskih potez.

Vilinček je tih, umirjen in spoštljiv do narave. Njegovega pravega imena ne poznamo. Poimenuje ga Cepetulja. Pravijo, da je padel z Lune in da je bled kot Luna. Ob sebi ima dva velika spremljevalca – svetlikajoča hrošča. Premika se počasi. Radoveden je. Najraje »posluša« tišino, s prebivalci gozda komunicira z gestami, s telesno držo in z obrazno mimiko.

Žabonka je samozavestna, zgovorna, prepričana v svoj prav. Zase pravi, da je najpametnejša, najlepša in nasploh najboljša. Skrbi za svoj videz. Premika se tako, da hitro potresava zadnjico.

Cepetulja ima rada glasbo. Ko je razburjena, cepeta z nogami. Zna igrati na piščal. Cepetulja je Vilinčku zelo naklonjena in pravi, da ga je videla v sanjah.

Pavlihec je navihan, zelo rad ima hrano. Nenehno je lačen, zato z drevesa na ukrade hruške in svoje dejanje zakrije.

Milko je strog, avtoritativen, svoje dolžnosti glavnega varovalca hrušk jemlje zelo resno. Ko hruške izginejo, se postavi v vlogo detektiva: zbira dokaze, skriva se in poskuša storilca ujeti na delu. Premika se okretno in zdi se, da je vedno malce na trnih.

Medo je glavni v skupnosti. Ostalim odreja naloge. Pri svojih odločitvah je objektivni, premišljen in se ne prenaagli.

Pogovor

Kako se junaki premikajo? Kakšne so njihove značajske in vizualne značilnosti? Otroci opišejo vsakega izmed njih. So si junaki v čem podobni? V čem se razlikujejo? Kakšna zanimanja imajo? Se med seboj sprejemajo? Kakšen odnos imajo med seboj? So si enakovredni?

O SPORAZUMEVANJU

V življenju se ljudje sporazumevamo na različne načine. Tudi junaki v predstavi imajo različne zmožnosti, potrebe in načine nagovarjanja in sporočanja. Vilinček je za razliko od ostalih junakov, ki veliko in glasno govorijo, velik ljubitelj tišine. Besed ne uporablja, zato svoje želje, mnenja in namene sporoča nebesedno, s telesno govorico. Nasprotno so ostali junaki glasni in včasih celo nepazljivi z besedami. Vilinček se ob njih uči potrpežljivosti in sporočevalne izvirnosti, ostali pa se od njega učijo premišljenosti: ker preveč besed včasih povzroči prepir in je tišina lahko kdaj prijetnejša. Vsi skupaj se učijo spoštljivega usklajevanja navad in hotenj.

Pogovor

Kako se junaki pogovarjajo med seboj? Kako se sporazumeva Vilinček? Z otroki se pogovarjamo o razlikah med besednim in nebesednim sporočanjem. Ali obrazna mimika, telesni gibi in kretnje vplivajo na to, kako nas drugi razumejo? Pogovarjamo se o tišini in o pazljivi uporabi besed. Kdaj smo tiho? Kaj sporočamo z molčanjem?

O DRUGAČNOSTI IN SPREJEMANJU

Vilinček se zaradi nekaterih svojih lastnosti močno razlikuje od ostalih likov, zato so sprva do njega nezaupljivi. Samo Cepetulja do njega čuti takojšnjo naklonjenost. Ne dvomi o njegovi iskrenosti in se postavi zanj, ko ga drugi obtožijo kraje. Ko ga bolje spoznajo, tudi ostalim priraste k srcu in ga sprejmejo medse.

Pogovor

Predstava posredno obravnava sprejemanje in vključevanje ljudi, ki odstopajo od povprečja. Zakaj so junaki do Vilinčka nezaupljivi? Zakaj se jim zdi drugačen?

Otroke spodbudimo, da razmišljajo o drugačnosti. Zakaj se nam nekdo zdi drugačen? Kakšna čustva zbuja v nas? Kako se zato do njega obnašamo? Je drugačnost dobra ali slaba? Se lahko iz drugačnosti tudi kaj naučimo? Kako bi bilo, če bi bili vsi enaki? Kako bi bilo, če bi bil vsak dan enak?

O KRAJI IN PREVZEMANJU ODGOVORNOSTI

Ena glavnih tem v predstavi je kraja hrušk. Hruške je ukradel Pavlihca, ker pa ne zna prevzeti odgovornosti za svoje dejanje, se potuhne. Sum zaradi spleta okoliščin pade na Vilinčka. Milko namreč zaloti Vilinčka, ko hoče ta zagristi v hruško. Vilinček trdi, da mu je drevo samo poslalo hruško, saj ga je zanjo prosil. Pavlihca zalotijo, ko skuša ponovno ukrasti nekaj hrane, in so mora soočiti s posledicami svojih dejanj. Prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja je težka naloga.

Pogovor

Z otroki se pogovarjajmo o kraji. Razložimo jim, kaj pomeni odtujiti nekaj, kar ni naše.

Kaj je odgovornost? Kaj pomeni prevzeti odgovornost za lastna dejanja? Ali je prav, če nekemu drugemu naprtimo krivdo za nekaj, česar ni storil? Kako se počutimo, ko nekoga prizadenemo? Zakaj? Kaj je slaba vest? Kako se počutimo, ko nas muči slaba vest?

O LAGANJU

Da lahko z ljudmi tvorimo iskrene, globoke in močne vezi, je pomembno, da smo z njimi iskreni. Laganje tudi v nas vzbuja nelagodne občutke slabe vesti in na nas meče slabo luč, iskrenost pa je znak poštenega značaja. Kaj to pomeni?

Pogovor

Z otroki se pogovarjajmo o laganju. Kaj je laganje? Kdaj lažemo? Zakaj lažemo? Kako se počutimo, ko lažemo? Kako se počutijo drugi, ko ugotovijo, da smo se zlagali? Kako se počutimo, ko nekdo drug laže nam? Zakaj rečemo, da ima laž kratke noge? Ali je preprosto zmeraj govoriti resnico?

3 Raziskujmo

! **Zahtevnost izbranih tem prilagodimo starosti otrok.**

VILE IN VILINCI

Vile in vilinci ter druga mitološka bitja se pojavljajo v mitih ter folklornih in pravljičnih izročilih širom sveta.

Mala enciklopedija nekaterih mitoloških in vilinskih bitij¹

Cikavac – čarobna ptica, ki se pojavlja v srbskih pripovedkah. Pravijo, da se človek 40 dni ne sme okopati in da mora pod pazduho nositi jajce, da bo s svojim telesnim vonjem privabil cikavca, ki mu bo uresničil želje.

Feniks – mitološka ptica, ki vsakih petsto let zažge sebe in svoje gnezdo in se tako ponovno rodi.

Goblin – zlobno bitje, ki ponoči nosi slabe sanje in s svojim smehom kisa mleko.

Hobgoblin – nagajiv škotski hišni duh; ko ljudje spijo, opravlja hišna opravila. Podobno bitje se pojavlja tudi v slovanski mitologiji, v kateri je hišni duh imenovan domovoi.

Hostnik – duh iz gozda ali gospodar gozda. V starogrški mitologiji je to Pan, ki je bil pol človek, pol kozel. Pan je tako lepo igral na piščal, da se njegovi glasbi nihče ni mogel upreti.

Kapa – vodno vilinsko bitje iz japonske mitologije. Kape naj bi bile po videzu podobne odraslemu človeku, po velikosti pa otroku. Kape živijo v vodi in naj bi po verovanjih ugrabljale otroke in živali. Pravijo, da so kape obsedene z vljudnostjo in pravili lepega vedenja.

Morska deklica – mitološko bitje, ki ima glavo in trup ženske ter rep ribe.

Nimfa – lepo žensko bitje iz grške mitologije, ki živi v gozdu ali vodi.

¹ Povzeto po:

Cotterell, Arthur. *Miti in legende*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Goljevšček, Alenka. *Med bogovi in demoni*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988.

Clibbon, Meg; Clibbon, Lucy (ilustr.). *Predstavljaš si, da si vila!* Ljubljana: Morfem, 2010.

Ovsec, Damjan J. *Vraževerje sveta*. Ljubljana: Kmečki glas, 2001.

Reinhart, Matthew; Sabuda, Robert. *Encyclopedia mythologica. Vile in čarobna bitja*. Ljubljana: Vale-Novak, 2008.

Povodni mož – v slovanskih mitologijah so povodni možje hudobna bitja. Zmožni so spreminjati obliko in se lahko pojavijo tudi v obliki vodnih živali. Navadno so prikazani z dolgimi lasmi in luskastim telesom.

Rusalka – vodna vila iz slovanske mitologije s kožo blede kot mesečina.

Samorog – mitološka žival, ki je najpogosteje upodobljena kot bel konj z enim rogom, ki mu raste iz čela. V nekaterih mitologijah ima samorog tudi čarobna krila.

Sojenice ali rojenice – tri mitološka bitja, ki naj bi ob rojstvu otroka odločala o dolžini njihovega življenja, o sreči in nesreči ter o smrti.

Titanija – vilinka iz dramskega besedila *Sen kresne noči* angleškega dramatika Williama Shakespeara.

Trol – bitje iz skandinavske mitologije. V zgodnejših zgodbah se troli pojavljajo kot velika kosmata bitja z magičnimi močmi, ki podnevi spijo, saj se spremenijo v kamen, če jih ujame sončna svetloba. Kasneje so jih opisovali kot majhna nagajiva bitja, ki živijo v gorah.

Befana – v italijanski folklori je Befana starejša ženska, ki otrokom vsak 5. januar nastavi darila. Nekateri pravijo, da preden zapusti hiše otrok še pomete tla in s tem počisti težave minulega leta.

Zvončica (ang. Tinker Bell) – vila iz zgodbe o Petru Panu, ki jo je napisal J. M. Barrie.

LUNA²

Luna je naravni satelit, ki kroži okrog Zemlje. Astronomi (znanstveniki, ki se ukvarjajo z zunajzemeljskimi pojavi v vesolju) so ugotovili, da naj bi Luna nastala pred več sto milijoni let, ko je v Zemljo trčil meteorit (delec iz vesolja, ki pade v Zemeljsko površje). Od Zemlje je oddaljena 384.400 km. Lunino površje je sestavljeno iz ravnin (temne pege) in gorstev (svetle pege). Čeprav temne dele Lune včasih imenujemo Lunina morja, na Luni ni ne vode in ne ozračja, zato človek na Luni ne bi mogel preživeti.

² Povzeto po:

Beaumont, Émilie; Guilloret, Marie-Renée; Hus-David (ilustr.); Lemayeur, Marie-Christine (ilustr.); Alunni, Bernard (ilustr.); Dayan, Jacques (ilustr.). *Podobe vesolja*. Ljubljana: Oka, otroška knjiga, 2009.

Brglez, Martin. *Luna skozi teleskop*. Radovljica: Didakta, 2011.

Ovsec, Damjan J. *Vraževerje sveta*. Ljubljana: Kmečki glas, 2001.

Slovar slovenskih frazemov. Dostop: <http://www.fran.si>

Luna naš planet obkroži v osemindvajsetih dneh. Ker pa se Luna hkrati vrtila še okrog svoje osi, z Zemlje vidimo vedno isto stran Lune – tisto, ki jo osvetljuje Sonce. V tem času Luna preide skozi različne mene, ki so odvisne od njene položaja med Soncem in Zemljo. Kadar Lune ne vidimo, rečemo, da je Luna v mlaju. Nato se začne postopno debeliti do prvega krajca in dalje vse do polne Lune ali ščipa. Ko doseže svojo polno obliko, začne njena vidljivost upadati do zadnjega krajca in se nato ponovno vrne v mlaj. Lunino gibanje in njen odnos do Zemlje in Sonca občasno povzroči Lunin in Sončev mrk. Lunin mrk nastane, ko Zemlja leži med Soncem in Luno, Sončev mrk pa nastane, ko Luna leži med Soncem in Zemljo.

Luna je od nekdaj v človeku zbudila radovednost. S svojimi silami namreč močno vpliva na življenje na Zemlji. To lahko opazimo pri gibanju morja, kar je pomembno za ribiče in mornarje. Temu pojavu rečemo plimovanje ali bibavica. Ob plimi se gladina morja dvigne, ob oseki se zniža. Lunine značilnosti so pomembne tudi pri koledarskih spremembah. Nekateri vrtnarji in sadjarji glede na njen položaj prilagajajo dneve setve in pobiranja pridelkov.

Nekaj zanimivosti o luni

Beseda Luna izhaja iz latinščine, iz besede »lucere« in pomeni »sijati.«

Čez dan je na Luni zelo vroče, temperatura se lahko dvigne vse do 100 °C. Ponoči je mrzlo, vse do -170 °C.

Najvišji Lunini vrhovi so visoki kar 8.200 metrov.

Lunino površje lahko opazujemo s prostim očesom ali s teleskopom.

Znanstveniki, ki Luno proučujejo, so njena morja, gore, kraterje in ostale tvorbe poimenovali z zanimivimi imeni. Nekatera Lunina morja so: Morje mraza, Morje tišine, Morje nektarja, Morje spoznanja, Morje oblačnosti itd. Gorske predele na Luni so poimenovali po gorovjih, ki jih najdemo na Zemlji: Alpe, Kavkaz, Karpati, Apenini itd. Različni Lunini kraterji in druge tvorbe pa so poimenovani po zgodovinsko pomembnih ljudeh. Na Luni je tudi krater Vega, poimenovan po slovenskem matematiku Juriju Vegi.

Luna se pojavlja v folklori, vraževerju, mitih, legendah in pravljicah ljudstev po vsem svetu. V kitajski mitologiji se pojavlja mit o zajcu, ki živi na Luni in nenehno melje zelišča za nesmrtno. Eno izmed priljubljenih verovanj je tudi folklorno prepričanje, da je Luna narejena iz zelenega sira; ki izhaja iz zgodbe o preprostemu človeku, ki nekega dne zagleda Lunin odsev na vodi in ga zamenja za velik hlebec sira.

Prvi človek, ki je stopil na Luno, je bil ameriški astronaut Neil Armstrong. Ta zgodovinski dogodek se je zgodil julija 1969.

V slovenskem jeziku se beseda Luna večkrat pojavlja v stalnih besednih zvezah. Za koga, ki ni v stiku z resničnostjo, rečemo, da je na Luni. Če hočemo za nekoga reči, da je neumen ali čudaški (tudi drugačen), rečemo, da je padel z Lune. Če je nekdo zmeden, ga nosi Luna. Če kdo nemočno preti, rečemo, da laja v Luno.

Posnetke Lune si lahko ogledamo na spletu:

<https://www.youtube.com/watch?v=2iSZMv64wuU>

<https://www.youtube.com/watch?v=nXseTWTZlks>

<https://www.youtube.com/watch?v=UIKmSQqp8wY>

HRUŠKE IN DRUGO SADJE

Sadje so plodovi različnih dreves in grmov. Ločimo ga na: pečkasto (jabolko, hruška, kutina), koščičasto (češnja, sliva, višnja, nektarina, marelica), jagodičasto (jagoda, malina, robida, kosmulj) in lupinasto sadje (oreh, lešnik, pistacija). Poznamo še agrume (limona, pomaranča, mandarina) in tropsko ali eksotično sadje (papaja, mango, ananas).

Sadje je pomemben vir vitaminov in drugih hranilnih snovi. Uživamo ga lahko surovega, lahko ga konzerviramo, stekleničimo, sušimo ali zamrznemo. Iz sadja pripravljamo marmelade, sokove, kompote ali pa ga dodamo drugim jedem.

Hruške so po svojih lastnostih sorodne jabolkom. Drevo hruške lahko zraste kar do 18 m visoko in doseže visoko starost. Obstaja več kot 1.000 različnih vrst. Ker je hruška trpežna in vsesplošno uporabna drevesna sadna sorta, je v sadovnjakih pogosta. Iz hrušk se poleg marmelad in kompotov kuha tudi žganje, ki se imenuje viljamovka. Les drevesa, na katerem rastejo slastne hruške, uporabljajo za izdelavo pohištva in drugih lesenih izdelkov.

HROŠČI IN DRUGE ŽUŽELKE³

Žuželke so ene najstarejših in najbolj razširjenih prebivalcev Zemlje. Proučujejo jih entomologi. Pravijo, da naj bi žuželke predstavljale kar 90 odstotkov vseh živali. Doslej je znanih več kot milijon vrst žuželk.

³ Povzeto po:

Brandt von, Ingrid. *Žuželke in metulji*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015

So členonožci, kar pomeni, da je njihovo telo zgrajeno iz členov. Glavne dele telesa sestavljajo glava, oprsje in zadek. Njihova posebnost je oklep ali zunanji skelet, ki je zgrajen iz hitina in jih varuje pred zunanjimi vplivi. Večina žuželk ima tudi krila in odlično razvite tip, voh in okus. So mojstrice nebesnega sporazumevanja. Nekatere se sporazumevajo s plesom, z vonjem in z množico zvokov, ki jih proizvajajo s svojimi telesi. Sporazumevanje ima tudi pomembno vlogo pri razmnoževanju. Samica odloži oplojena jajčeca, iz katerih se izležejo ličinke, iz njih pa odrasle žuželke.

Eden izmed redov žuželk so hrošči. Posebna panoga – koleoperologija – se ukvarja izključno s proučevanjem tega pisanega reda. Nekatere vrste hroščev so škodljive, saj uničujejo pridelke, druge pa so pomembni opraševalci rastlin in iztrebljevalci uši.

Žuželčje zanimivosti

- 1** Hrošč govnač je v času starega Egipta veljal za sveto žival. Povezovali so ga z bogom sonca.
- 2** Najhitrejša vrsta hrošča živi v Avstraliji in lahko preteče kar 9 kilometrov na uro.
- 3** Čebele se sporazumevajo s plesom. Poznamo dve vrsti čebeljega plesa: krožni in potresavi ples.
- 4** Iz kokonov gosenice sviloprejk proizvajajo svilo.
- 5** Mravlje lahko dvignejo in nosijo breme, ki je kar 50-krat težje od njih.
- 6** Nekatere žuželke so močnih svarilnih barv, s katerimi se poskušajo izogniti plenilcem. Temu pojavu rečemo mimikrija.
- 7** Slovensko poimenovanje za kačjega pastirja izvira iz dejstva, da se kačji pastirji večinoma zadržujejo v bližini vode, kjer so pogosto kače. Kačji pastir je najhitrejša izmed žuželk.
- 8** Črički proizvajajo svoj značilni zvok z drgnjenjem zgornjih kril. Zanimivo je tudi, da imajo črički ušesa na nogah.

BESEDNO IN NEBESEDNO SPORAZUMEVANJE

Človek je družbeno bitje. To pomeni, da živimo obdani z drugimi ljudmi, s katerimi se moramo sporazumevati, če želimo drug drugemu sporočiti kakšno dejstvo ali izkušnjo, izmenjati mnenja, potrebe, želje, občutja itd.

Način sporočanja, ki temelji na uporabi besed, imenujemo besedna komunikacija in je ena izmed ključnih sposobnosti, ki ljudi ločuje od živali.

Komunikacija, kot sporazumevanju pravimo s tujko, lahko poteka govorno ali pisno. Pri govorni komunikaciji so pomembni ton in višina glasu, hitrost govorjenja, premori itd. Obstaja pa še nebesedna komunikacija, ki je povezana z držo telesa, obrazno mimiko, očesnim in telesnim stikom, gibanjem v prostoru, kretnjami, gestami in drugimi nebesednimi znaki. Nebesedna komunikacija je pomembna pri komuniciranju z ljudmi, ki ne govorijo istega jezika. Še posebej je izrazita pri gluhih ljudeh, saj njihov način sporazumevanja temelji izključno na znakovnem jeziku, kar pomeni, da pri komuniciranju uporabljajo roke, obraz, ustnice in druge dele telesa (t.i. kretanje). Besedno in nebesedno sporazumevanje se med seboj povezujeta in dopolnjujeta.

Zanimiva umetniška zvrst, ki temelji na nebesednem sporočanju, je **pantomima**. Pantomimiki na odru sporočajo zgodbo samo skozi telesne gibe in obrazno mimiko. Pantomima se je pojavila že v času antične Grčije, a se je v sodobno obliko pantomime razvila šele v devetnajstem stoletju. Za razvoj pantomime je pomemben Jean-Gaspard Debureau in njegovi nasledniki Jacques Copeau, Étienne Decrouz, Jacques Lecoq in Jacques Tati.

Eden najznamenitejših pantomimikov je nedvomno Charlie Chaplin, ki je zaslovel z nemimi filmi. Tradicionalno so pantomimiki oblečeni v črno-bela in rdeča oblačila, obraz pa imajo premazan z belo barvo.

4 Ustvarjajmo

Dejavnost – Kdo vodi?

Otroci uporabljajo le nebesedno izražanje, obenem urijo zbranosti in se razgibajo.

Eden izmed otrok v skupini prične s prikazom gibov (razgibalne vaje, kri-ljenje z rokami, poskakovanje ...). Ostali udeleženci poskušajo oponašati vodjo igre. Slednji lahko kadarkoli preda glavno vlogo drugemu »vodji«. To mora storiti brez glasu (z mežikom, nasmehom, namigom ...).

Novi vodja lahko kadarkoli prevzame pobudo in začne voditi igro. Ostali igralci morajo biti na to pazljivi in sprevideti, kdo je novi vodja ter mu slediti.

Dejavnost – Zgodba v krogu

Na lističe narišimo motive, povezane s predstavo, in jih damo v škatlo. Otroci sedejo v krog. Podamo jim škatlo. Prvi otrok seže vanjo in na slepo potegne en listič. O narisanim motivu sestavi eno poved. Škatlo preda drugemu, ki potegne nov motiv in ga skuša vključiti v nadaljevanje zgodbe. Tretji s svojim motivom zgodbo nadaljuje itd.

Zgodba z motivi iz predstave (ali drugega umetniškega dela) bo popolnoma drugačna od izvirnika. Otroke spodbujajmo k izvirnosti in navezovanju na predhodnike. Zadnji naj skuša pripoved zaokrožiti.

Dejavnost – Zlagana zgodba

Otroci pripovedujejo o izbranem dogodku (izlet, pot v vrtec / šolo, obisk zdravnika, rojstni dan ipd.). V pripoved podtaknejo eno laž. Vrstniki – poslušalci – skušajo laž odkriti. Na koncu zberimo vse laži in iz njih sestavimo Debelo laž – stensko galerijo risb ali izjav. Narišimo ji okvir, ki bo laž zamejil, da ne bo nenadzorovano potovala.

Dejavnost – Luna v pesmih in zgodbah

Pogled na Luno se vsak dan spreminja. Z otroki se pogovarjamo o Luni, brskajmo za zgodbami in pravljicami, v katerih Luna nastopa. Otroke nato spodbudimo, da sami sestavijo pesem ali zgodbo o Luni. Pri tem lahko uporabijo tudi nekatere znane stalne besedne zveze. (Namigi za branje so v poglavju 7.)

Dejavnost – Pismo vesolju

Človeka je vesolje že od nekdaj zanimalo, zato se je kaj hitro začel spraševati, ali morda obstaja življenje na oddaljenih planetih in v drugih galaksijah. Otroke spodbudimo, da napišejo (ali narišejo) pismo izmišljenemu prijatelju, ki živi na drugem planetu. V pismu naj opišejo sebe in življenje na planetu Zemlja.

Dejavnost – Posadimo hruško

Peške nežno postrgamo iz sredice sadeža. Peške zavijemo v kos papirnate brisače, ki smo ga pred tem navlažili z vodo. Papirnato brisačo s semeni mesec dni hranimo na suhem in toplem prostoru. V tem času bodo semena pognala poganjek. Posadimo jih v posodico, ki jo napolnimo z zemljo in močno zalijemo. Uporabimo lahko plastične steklenice, ki jih prerežemo na pol. Redno zalivajmo. Ko bo rastlinica zrasla vsaj deset centimetrov v višino, jo lahko presadimo v večjo posodo ali lonček. Pod lonček postavimo krožnik, da bo odvečna voda lahko odtekala. Ob primerni velikosti in letnem času jo presadimo na prosto. Ko bo hruška dovolj stara, bo pognala veje in sčasoma obrodila sadeže.

5 Zabavajmo se

Dejavnost – Pantomima

Pantomima je igra, pri kateri brez uporabe besed pokažemo izbrana gesla.

Sodelujoče razdelimo v ekipe. Na liste papirja napišemo / narišemo gesla (naslove knjig ali filmov, imena znanih literarnih, filmskih ali televizijskih junakov, tudi športnikov, predmetov, pojmov, občutij itd.). Z otroki se lahko vnaprej dogovorimo za tematsko polje, s katerega izbiramo gesla – lahko so v povezavi s predstavo.

Eden izmed članov ekipe povleče listek z geslom. Z uporabo gibov in kretenj predstavi geslo drugim članov ekipe. Omejimo čas, ki je na voljo. Če preostali člani uganejo geslo v predvidenem času, dobijo točko.

Ekipe se med seboj izmenjujejo, izmenjujejo se tudi pantomimiki. Zmaga tista ekipa, ki zbere največ točk.

Dejavnost – Detektivi

Izberemo predmet in ga skrijemo. Nato napišemo ali narišemo uganke oz. namige, ki jih morajo detektivi razrešiti, da se pomikajo od postaje do postaje ter na koncu do skritega predmeta. Uporabimo znane uganke, namige, asociacije, piktograme ... Lahko puščamo sledi v povezavi s tematskim okvirom, ki si ga zastavimo (koščki volne, risbe, kamenčki ...). Da bo detektivska akcija še bolj zanimiva, lahko otroci pri tem uporabljajo detektivske pripomočke (lupa, beležnica, daljnogled itd.).

Dejavnost – Kdo sem?

Na lističe napišemo imena oseb iz predstave. Igramo se igro ugibanja. Izžrebamo enega otroka in mu na hrbet pritrdimo napis z imenom. Ostali se z njim pogovarjajo kot z likom, lahko mu postavljajo vprašanja o počutju in občutkih ipd., dokler otrok ne ugane, kdo je.

Igro lahko izvajamo v povezavi s katero koli zgodbo, ki jo vsi poznajo, ki smo jo skupaj brali ali gledali.

Dejavnost – Krog tišine

Postavimo se v krog in se primemo za roke. Otrokom naročimo, naj zaprejo oči in ne govorijo. Stojimo v krogu in molčimo. Vadimo tišino.

Po vsaj minuti ali dveh otrokom naročimo, naj odprejo oči. Spodbudimo jih, da izrazijo svoje občutke pri tej tihi dejavnosti.

6 Glejmo

Slavni vile in vilinci

FernGully: deževni pragozd (FernGully: The Last Rainforest, 1992)

<https://www.youtube.com/watch?v=I2OHc4OvjVc>

Ostržek (Pinocchio, 1940)

<https://www.youtube.com/watch?v=UQzZANZ4R14>

Palčica (Thumbelina, 1994)

<https://www.youtube.com/watch?v=cZd7cNaVjDO>

Pepelka (Cinderella, 1950)

<https://www.youtube.com/watch?v=cL-RjWKtZrM>

Peter Pan (Peter Pan, 1953)

<https://www.youtube.com/watch?v=4GVdbBpVVoc>

Skrivnost iz Kellsa (The Secret of Kells, 2009)

<https://www.youtube.com/watch?v=xi8slnU1pHo>

Trnuljčica (Sleeping Beauty, 1959)

<https://www.youtube.com/watch?v=3xpKSGWiG6k>

Vrnitev Petra Pana (Return to Never Land, 2002)

<https://www.youtube.com/watch?v=6z8XLYbzOkY>

Zvončica (Tinker Bell, 2008)

<https://www.youtube.com/watch?v=gOCTqqTkXH8>

Zvončica in skrivnost vilinskih kril (Secret of the Wings, 2012)

https://www.youtube.com/watch?v=_gcCorbZ6Mw

Zvončica in piratska vila (The Pirate Fairy, 2014)

https://www.youtube.com/watch?v=d_OjxDqi5VY

Animirani filmi o Luni

Muhice osvajajo Luno (Fly Me to the Moon, 2008)

<https://www.youtube.com/watch?v=3TCI9Ptkyeg>

Luna (La Luna, 2011)

<https://www.youtube.com/watch?v=ZwIzCInKLfI>

Jaz, baraba (Despicable Me, 2010)

https://www.youtube.com/watch?v=zzCZ1W_CUoI

Mun: varuh lune (Mune: Guardian of the Moon, 2014)

<https://www.youtube.com/watch?v=qCat3Zba2Y8>

7 Berimo

Knjige za mlade vilinske navdušence

O vilah in vilinih

- BARRIE, JAMES M.; STUPICA, MARLENKA (ilustr.). *Peter Pan*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
- BAUER, JANA; THAW, CAROLINE (ilustr.). *Groznovilca v Hudi hosti*. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2011.
- CLIBBON, MEG; CLIBBON, LUCY (ilustr.). *Predstavljaš si, da si vila!* Ljubljana: Morfem, 2010.
- DAPIT, ROBERTO; KROPEJ, MONIKA; DOLENC, VENO (ilustr.). *Visoko v gorah, visoko v vodah: velikani, vile in povodni možje*. Radovljica: Didakta, 1999.
- GARDNER, SALLY. *Jaz, Koriandra*. Dob pri Domžalah, Miš, 2009.
- KOS, ALENKA; OGRIS, MARIŠA (ilustr.). *Najlepše vilinske pravljice. V Deželi vilinskega ključa*. Podljubelj : Društvo za boljši svet, vilinski ključ, 2012.
- KUNAVER, DUŠICA; GUBANC, IRENA (ilustr.). *Slovenske ljudske o vilah in škratih*. Domžale: Studio Hieroglif, 2015.
- MAKAROVIČ, SVETLANA; KOŠIR, ANA (ilustr.). *Vila Malina*. Dob pri Domžalah: Miš, 2010.
- MAURER, NEŽA; PEČAR, MARIJAN (ilustr.). *Prstančica*. Ljubljana: Karantanija, 2001.
- MCCAUGHREAN, GERALDINE; FISCHER, SCOTT M. (ilustr.). *Peter Pan v škrlatu*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.
- MELLING, O. R. *Lovčeva luna*. Dob pri Domžalah: Miš, 2006.
- REINHART, MATTHEW; SABUDA, ROBERT. *Encyclopedia mythologica. Vile in čarobna bitja*. Ljubljana: Vale-Novak, 2008.
- RECHEIS, KÄTHE; HOFBAUER, FRIEDL; STOLARSKI, ANNETT (ilustr.). *Smehljaj mesečeve vile: pravljice o vilah z vsega sveta*. Maribor: Mettis bukvarna, 2010.
- TOLKIEN, J. R. R. *Gospodar prstanov*. Ljubljana: Gnosis – Quatro, 1995.
- WALDER, VANESSA; GOTZEN-BEEK, BETINA (ilustr.). *Vilinske zgodbe*. Maribor: Hiša knjig, Založba KMŠ, 2010.

Knjige za mlade astronome

Leposlovje o vesolju

- BINGHAM, JANET; BEARDSHAW, ROSALIND (ilustr.). *Lahko noč, čarobna luna*. Ljubljana: Alica, 2009.
- CASTLE, CAROLINE; NICHOLLS, PAUL (ilustr.). *Malica v vesolju*. Murska Sobota: Pomurska založba, 2008.
- EMMETT, JONATHAN; CABBAN, VANESSA (ilustr.). *Kako je krtek klatil luno*. Tržič: Učila, 2001.

- HAVUKAINEN, AINO; TOIVONEN, SAMI. *Tine in Bine v vesolju*.
Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2013.
- HERGÉ. *Odprava na luno*. Tržič: Učila International, 2006.
- HERGÉ. *Pristanek na luni*. Tržič: Učila International, 2006.
- LAINŠČEK, FERI; RIBIČ, IGOR (ilustr.). *Planet Jojo*. Ljubljana:
Prešernova družba, 2002.
- MCGANN, OISÍN. *Odštekani dedek in leteči krožnik*.
Dob pri Domžalah: Miš, 2007.
- PALČIČ, IGOR; ZUPANČIČ, DUNJA (ilustr.). *Lun Krajc*. Ljubljana:
Zavod za ustvarjalnost Hymnos, 2006.
- PEČJAK, VID; PLANINC, ŠTEFAN (ilustr.). *Drejček in trije Marsovčki*.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 1961.
- RYLAN, MARGARET; MACKETH, BRIDGET (ilustr.). *Robi in bitje iz vesolja*.
Ljubljana: Educy, 2002.
- THOMAS, VALÉRIE; PAUL, KORKY (ilustr.). *Winnie v vesolju*.
Hoče: Skrivnost, 2012.
- VIDMAR, JANJA; STEPANČIČ, DAMIJAN (ilustr.). *Leteči krožnik na našem vrtu*.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.
- ŽILINSKAITE, VYTAUTE; JOCIUS, GINTARAS (ilustr.). *Potovanje na Tandadriko*.
Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2013.

Poučne knjige o vesolju

- DYER, ALAN. *Zvezda: od rojstva do črne luknje*. Tržič: Učila International,
2011.
- ERNE, ANDREA; NIELÄNDER, PETER (ilustr.). *Odkrivamo vesolje*. Tržič: Učila
International, 2013.
- FRAKNOI, ANDREW. *Čudoviti svet vesolja*. Zagreb: Egmont, 2012.
- HAWKING, LUCY; HAWKING, S. W.; PARSONS, GARRY (ilustr.).
Jure in skrivnosti vesolja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
- HAWKING, LUCY; HAWKING, S. W.; PARSONS, GARRY (ilustr.).
Jure in zakladi vesolja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.
- HAWKING, LUCY; HAWKING, S. W.; PARSONS, GARRY (ilustr.). *Jure in prapok*.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012.
- HUGHES, DAVID W.; STOTT, CAROLE. *Naše osončje: razumevanje
in raziskovanje*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2007.
- KÖTHER, RAINER; SCHULZ, GUNTHER (ilustr.). *Astronomija: preproste razlage:
planeti, zvezde, galaksije*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2010.
- REEVES, HUBERT. *Vesolje, kakor ga razlagam svojim vnukom*.
Kranj: Narava, 2014.
- STOTT, CAROLE. *Najlepša knjiga o astronomiji*. Tržič: Učila International, 2003.
- WILLIAMS, BRIAN. *Vesolje*. Ljubljana: Alica, 2014.
- WINTERS, PIERRE; SENDEN, MARGOT (ilustr.). *Zvezde in planeti*.
Murska Sobota: Pomurska založba, 2011.